

Чернівецький обласний краєзнавчий музей

МУЗЕЙНИЙ ЩОРІЧНИК

Випуск 6-8

**МУЗЕЙНИЙ ЩОРІЧНИК
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ**

**MUSEUM YEARBOOK
OF THE CHERNIVTSI REGIONAL MUSEUM**

CHERNIVTSI REGIONAL COUNCIL
CHERNIVTSI REGIONAL STATE ADMINISTRATION
Department of Culture
CHERNIVTSI REGIONAL MUSEUM

**MUSEUM YEARBOOK
OF THE CHERNIVTSI REGIONAL
MUSEUM**

Issue 6-8 (2021-2023)

Edited by
O. V. Rotar

Chernivtsi, «Druk Art», 2023

ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА РАДА
ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСНА ДЕРЖАВНА АДМІНІСТРАЦІЯ
Управління культури
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ

**МУЗЕЙНИЙ ЩОРІЧНИК
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО
КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ**

Випуск 6-8 (2021-2023)

Відповідальний редактор
О. В. Ротар

Чернівці, «Друк Арт», 2023

УДК 069:908(477.85)(084)
М89

*Рекомендовано до друку рішенням вченої ради
Чернівецького обласного краєзнавчого музею
(протокол № 3 від 27 квітня 2023 р.)*

Голова редакційної колегії: *О. В. Ротар*

Члени редакційної колегії: *К. В. Валявська, канд. іст. наук; В. А. Вознюк; М. В. Глібіщук, канд. іст. наук; І. І. Данчук; О. В. Добржанський, докт. іст. наук, професор; О. Г. Драгомирецька; М. В. Ільків, канд. іст. наук; Л. В. Колодій; Ю. М. Микосянчик; Т. В. Мінаєва, канд. іст. наук; Т. Д. Никирса, канд. біол. наук; О. В. Пелех; І. А. Піддубний, докт. іст. наук, доцент; І. В. Скільський, канд. біол. наук; Г. М. Скорейко, канд. іст. наук, доцент; Н. А. Смірнов, канд. біол. наук; М. К. Унгурян; А. В. Федорук, канд. іст. наук, доцент; Н. М. Холодницька; І. І. Чорней, докт. біол. наук, професор.*

Музейний щорічник Чернівецького обласного краєзнавчого музею /
М89 відп. ред. *О. В. Ротар*. – Чернівці : Друк Арт, 2023. – Вип. 6-8 (2021-2023). –
320 с.

ISBN 978-617-8129-22-4

До даного випуску увійшли статті й повідомлення співробітників Чернівецького обласного краєзнавчого музею та інших наукових установ. Опубліковано дослідження з історії, археології та народознавства. Надруковано матеріали, присвячені літературі, мистецтву і музейній справі. Окремими розділами представлені відомі персоналії та природа нашого краю.

Видання розраховане на співробітників наукових установ, працівників освітніх закладів, здобувачів освіти та краєзнавців.

УДК 069:908(477.85)(084)

ISBN 978-617-8129-22-4

© Колектив авторів, 2023
© ТОВ «Друк Арт», 2023

38. **Organizarea** Patriarhatului bisericii române // Universul. – 1929. – 13 Septembrie. – Nr. 211. – P. 9.
39. **Parlamentul**. Camera // Universul. – 1925. – 20 Februarie. – Nr. 41. – P. 5.
40. **Paștele** va fi serbat la 31 Martie // Universul. Ediție specială. – 1929. – 25 Ianuarie. – Nr. 20. – P. 1.
41. **Patriarhia** // Universul. – 1925. – 7 Februarie. – Nr. 30. – P. 1.
42. **Patriarhul** grec din Constantinopol a fost expulzat // Universul. – 1925. – 3 Februarie. – Nr. 26 bis. – P. 1.
43. **Polonia** prezintă urări patriarhului României mari // Universul. – 1925. – 26 Februarie. – Nr. 46. – P. 1.
44. **Pregătirea** legii de organizare unitară a bisericii ortodoxe române // Universul. – 1924. – 3 Noembrie. – Nr. 252. – P. 1.
45. **Reforma** calendarului în Iugoslavia // Universul. – 1929. – 1 Februarie. – Nr. 25. – P. 5.
46. **Reforma** calendarului în Rusia // Universul. – 1929. – 30 Septembrie. – Nr. 226. – P. 9.
47. **Reforma** calendarului la Liga Națiunilor // Universul. – 1925. – 24 Februarie. – Nr. 44 bis. – P. 1.
48. **Reforma** universală a calendarului // Universul. – 1925. – 14 Martie. – Nr. 60. – P. 1.
49. **S'a înființat** Patriarhatul Român // Universul. – 1925. – 6 Februarie. – Nr. 20. – P. 7.
50. **Situația** politică // Glasul Bucovinei. Organul partidului democrat al unirii. – 1920. – 1 Ianuarie. – Nr. 326. – P. 1.
51. **Sfântului** Arhanghel Mihail: Voevodul puterilor cerești! // Moța I. I. Cranii de lemn. Articole 1922-1936. – Sibiu: Editura «Totul pentru Țară», 1936. – P. 79-84.
52. **Ședințele** Sf. Sinod // Universul. – 1929. – 24 Februarie. – Nr. 45. – P. 9.
53. **Șesan V.** Constituționalism în biserica ortodoxă // Glasul Bucovinei. Organul partidului democrat al unirii. – 1919. – 3 Septembrie. – Nr. 231. – P. 2-3.
54. **Șesan V.** Constituționalism în biserica ortodoxă // Glasul Bucovinei. Organul partidului democrat al unirii. – 1919. – 4 Septembrie. – Nr. 232. – P. 2.
55. **Șesan V.** Unificarea bisericii ortodoxe din România Mare // Glasul Bucovinei. Organul partidului democrat al unirii. – 1919. – 16 Iulie. – Nr. 192. – P. 1-2.
56. **Șesan V.** Unificarea bisericii ortodoxe din România Mare // Glasul Bucovinei. Organul partidului democrat al unirii. – 1919. – 17 Iulie. – Nr. 193. – P. 1-2.
57. **Și în Ardeal** se încearcă agitații pe chestia calendarului // Universul. – 1929. – 4 Martie. – Nr. 52. – P. 5.
58. **Șoldan C.** Paștele va fi serbat la 31 Martie // Universul. – 1929. – 27 Ianuarie. – Nr. 21. – P. 1.
59. **T. Z.** Unificarea calendarului // Universul. – 1924. – 26 Septembrie. – Nr. 219. – P. 1.
60. **Tot noul** calendar // Universul. – 1929. – 6 Noembrie. – Nr. 257. – P. 2.
61. **Un eveniment** în viața noastră națională // Universul. – 1925. – 9 Februarie. – Nr. 32. – P. 3.
62. **Unificarea** limbei religioase // Universul. – 1925. – 16 Februarie. – Nr. 38. – P. 1.

Олександр РУСНАК

КАЛЕНДАРНА РЕФОРМА ЕПИСКОПА Г. ХОМИШИНА НА БУКОВИНІ

Одним із нововведень єпископа Григорія Хомишина, що отримало неоднозначну оцінку громадськості, була його календарна реформа – спроба перейти з юліанського на григоріанський літургійний календар, зроблена у Станіславівській дієцезії греко-католицької церкви 1916 р. А проводячи паралелі з сучасністю констатуємо, що в Україні через 100 років після Г. Хомишина суспільство знову повернулося до дискусії щодо зміни церковних календарів.

Маючи значний суспільний резонанс у свій час, проблема достатньо активно вивчалася науковцями. На нашу думку, одним із найцінніших досліджень календарної реформи, здійсненої владикою, є розгорнута стаття О. Павлишина «З історії впровадження григоріанського календаря в церковне життя українців: календарна реформа єпископа Григорія Хомишина» [11]. Автор спочатку торкнувся значення релігійних свят у житті українців, розглянув календарне

питання на Берестейській унії та в період австрійського правління у західноукраїнських землях. Ключова частина його тексту присвячена впровадженню григоріанського календаря у Станіславській єпархії (охоплює характеристики передумов, оцінку нововведень національним проводом і віруючими).

Дещо доповнила ці матеріали У. Уська у статті «Календарна реформа 1916 р. та український суспільно-політичний рух у Галичині» [16]. Фрагментарні згадки про реформу Г. Хомишина 1916 р. є в монографіях О. Єгрешія [7], Н. Мизака і А. Яремчук [9], статтях І. Пилипіва [13] та І. Орлевич [10].

Попри суттєвий внесок згаданих авторів у вивчення проблеми, спільною рисою їх праць є те, що зовсім мало уваги у них приділено реалізації реформи у межах буковинських парафій єпархії. Тому мета нашої статті – узагальнити і доповнити відомості саме щодо цього регіону.

Дослідники вбачають декілька факторів, що спричинили цей рішучий крок єпископа. На думку О. Павлишина не випадковим є те, що спроба зміни календаря відбувалася на «тлі серйозних соціальних та суспільно-політичних потрясінь, яких зазнала українська спільнота Східної Галичини у часи Першої світової війни» [11, с. 44]. Під час російської окупації серйозно постраждала й сама греко-католицька церква: з краю було вивезено митрополита А. Шептицького і ще 58 осіб представників духовенства [6]. Історик О. Єгрешій стверджує, що «запроваджуючи в 1916 р. григоріанський календар замість юліанського, Г. Хомишин якраз мав намір зменшити в Галичині російські впливи» [7, с. 44].

Погоджуючись загалом із висловленими думками мусимо додати, що все це стосувалося й Буковини. Адже і тут наслідки російських окупацій запам'яталися не з кращої сторони: саме місцевому духовенству (щоправда православному митрополитові В. Репті) довелося передати «золоті та срібні предмети вартістю 50 тис. крон» [5, с. 33] до контрибуції, що її мали сплатити чернівчани.

І взагалі, прихильники реформи вважали, що дотримання греко-католиками старого стилю, сприймалося як ознака їх політичної орієнтації на Росію, у той час як «перехід греко-католиків на григоріанський календар міг би стати виразною демонстрацією їхньої відданості Австрійській монархії у скрутний для неї час» [11, с. 42].

Крім того необхідно додати, що у роки війни і в інших державах відбулися подібні календарні зміни: 1916 р. запроваджено григоріанський календар у Болгарії, Сербії і Туреччині [12]. Тобто цей крок єпископа можна розцінювати як доволі поширену тенденцію у той час, не зважаючи на конкретні причини, що змусили його до дій.

Формально реформа відбулася 15 лютого 1916 р., коли владика оприлюднив пастирський лист «Посланіє Пастирське Григорія Хомишина Єпископа Станіславівського до Духовенства і Вірних своєї Єпархії о післанництві українського народу в католицькій Церкві» [14], в якому повідомлялося про впровадження з 25 березня 1916 р. у Станіславській єпархії григоріанського календаря та усунення в такий спосіб розбіжності між старим та новим стилями у 13 днів [16, с. 37]. Також 25 березня 1916 р. єпископ звернувся до буковинської Крайової шкільної ради з проханням врахувати нововведення у навчальному процесі [16, с. 37].

Але найбільш важливим моментом у справі введення нового календаря є реакція на це місцевого духовенства і вірян. У галицькій частині дієцезії спостерігався надзвичайний резонанс та виокремлення двох полярних позицій [11, с. 49-57]. Щодо рецепції на Буковині, то маємо не так багато свідчень, які, головним чином, зводяться до того, що й тут теж одразу постали два протилежні табори.

Досить детальний аналіз ситуації зробив о. Костецький у «Хроніці парохії греко-католицької церкви в Чернівцях від її основання аж до року біжучого (1914-1918)»: «У Чернівцях скоро той

лист пастирський зівстав оголошений, зібрали ся ревуни під проводом Мицака і пішли до поліції, щоби собі виробити позволенє на скликанє віча, котре мало би оголосити протест напротив того розпорядженя єпископа, але поліція з причини пануючої війни відмовила уділеня позволеня на віче. О тім випадку оповів мені комісар поліції, наш парохіянин Яворський. Дивна річ, що денекотрі з інтелігенції, котрі ніколи до справ церковних не мішали ся, як наприклад нотар Николай де Говора Драгомірецький, тепер явно своє негодованє з тої причини оказував і перед міщанами своє негодованє виказував і до опору заохочував. На щастє, тогди не було в Чернівцях д-р[а] Стоцкого, котрий яко приналежний до войска був занятий в Кракові з рангою капітана при цензурі листів» [8, с. 99].

За архівними даними, на які посилається історик О. Єгрешій, інший відомий громадсько-політичний діяч з Буковини М. Василько теж виступив противником календарної реформи й розмірковував, що потрібно просити австрійських чиновників «накласти мораторій» на неї [7, с. 36]. Підтвердженням позиції М. Василька служить і той факт, що 8 березня 1916 р. Загальна українська рада (до президії якої він також належав – був одним із заступників голови) ухвалила проект рішення щодо ставлення українського загалу до реформи [2], у якому наголошувалося на необхідності відкладення остаточного вирішення проблеми до повернення митрополита А. Шептицького з російського полону [1]. 22 березня 1916 р. ЗУР звернулася із закликом до греко-католицького духовенства «в Станиславівській дієцезії задержати такий стан, який панує в архидієцезії Львівській і дієцезії Перемишльській і не творити обрядових ріжниць між вірними тої самої греко-католицької церкви» [3].

Швидше до позитивної оцінки схилився Буковинський крайовий президент Р. фон Меран. Очевидно, у цьому його переконав парох Костецький [8, с. 100].

Що ж стосується основної маси віруючих, то 24 травня 1916 р. Станиславівський ординаріат визнав, що деякі парафії вимагали відправи богослужінь по святах за старим стилем. Однак ординаріат заборонив духовенству відправляти у ці дні урочисті богослужіння [12]. У межах буковинських парафій хоч і трапилися певні сплески емоцій вірян, все ж до рішучого протесту справа не дійшла. Навпаки, значна кількість підтримала зміни. Ось як про це написав К. Костецький: «Тут в Чернівцях зійшли ся численно, а 25 марта 1916 на відправу богослуженя на честь Благовіщення, але були і опоненти, котрі користали з красної погоди того дня, і орали на своїх полях, інші по городах копали, бараболі садили, а скоро їх сусіди, котрі того дня святкували і до церкви на богослуженє ходили, додому вертали, приймили їх з клинами і насмішками, викликаючи до них: «Ото ідут рускі поляки, котрі уже заперают ся своєї віри і з поляками святкуют. Сегодня тільки свята з поляками обходят, а потому зачнут і до костела ходити або нашу руську церков на польський костел перемінят».

Були і такі, котрі агітували за переходом на православіє з причини григоріанського календаря, але до сего часу ані одна душе з тої причини, навіт жаден з агітаторів на православіє не перейшов. Правда, що многі кляли так єпископови, що такий розказ дав, так і нам священникам, що той розказ сповняєм, як то самі при сповіди визначали, але жаден з тої причини не переступив на православіє» [8, с. 100].

У той час, у своєму посланні до духовенства і світської інтелігенції на успіху нововведень наголошував сам єпископ Г. Хомишин: «В цілій дієцезії зівстав впроваджений новий календар зовсім спокійно. З многих місцевостей доходят до мене справозданя, що вірні охотно примінілись до нового порядку съвят, а навіть присилають мені подяку, а головно з Буковини, де як самі вірні кажуть, давно вже треба було сю реформу перепровадити» [15, с. 31-32].

Але на громадську думку сильний вплив мала військова ситуація, а саме – третій прихід російської армії у Чернівці: «піднесли опоненти сміло голови, і надіяли ся при помочи россиан

новий календар звалити, і нас священників до повороту до старого календаря змусити» [8, с. 112]. Вони навіть почали агітувати й збирали депутацію, котра мала піти до губернатора з проханням, щоби о. Келестина вивезти в Росію, бо ніби він полонізував і латинізував українських міщан через запровадження нового календаря. «Але, – за словами К. Костецького, – поважний міщанин Анастазій Бобчук, котрого опоненти силували, щоби прилучався до тої депутації, котра мала піти до губернатора і просити о моє вивезене вглуб Росії, спротивився їм бажанню, заявив що до тої депутації ніколи не прилучитися, а заразом їм сильно від того наміреня віраджував, а мене через іншого міщанина повідомив о наміреню ревунів» [8, с. 112-113].

Крапку в дискусії поставила звістка від отців Кисілевського і Гордійчука зі Снятинського деканату про відкликання свого розпорядження щодо реформи преосвященним єпископом: «Один з тих священників мав при собі оригінал того розпорядження деканального уряду. Тож хотяй з причини війною перерваної комунікації я до Черновецького декан. [ального] уряду того розпорядження не отримав, тож на підставі того комунікату оголосив я в слідуєчу неділю 26/11 1916, що преосв. [ященний] єпископ відкликає своє розпоряджене запроваджує григоріанський календар, а приказав повернути до юліанського. В той спосіб зістала нова буря опонуючих ревунів утихомирена» [8, с. 113].

Звичайно, проблема була відома митрополиту А. Шептицькому, який згодом, вимушено перебуваючи за межами Західної України, підготував і передав листа до Чернівців через Д. Дорошенка (крайового комісара Галичини й Буковини від Тимчасового уряду) [4, с. 104-105]. У ньому зазначалося, що через військовий стан не було змоги підтримувати комунікацію місцевого духовенства з керівництвом єпархії, тож о. К. Костецького рішенням митрополита призначено адміністратором греко-католицької церкви на Буковині до кінця війни. Цим же листом остаточно розвіяно сумніви щодо змін календаря: «Розпоряджене Станіславівського єпископа щодо григоріанського календаря завішуємо аж до рішення апостольського престолу» [8, с. 120].

Хоча, як стверджує дослідник О. Павлишин, на теренах Станіславівської єпархії (а, отже, й на Буковині) григоріанський календар продовжував діяти аж до 22 березня 1918 р. [11, с. 56]. А вже саме тоді своїм розпорядженням Г. Хомишин відмінив у підпорядкованій дієцезії «чинність н. ст. у церковній практиці» [11, с. 56]. А за архівними даними, наведеними у І. Пилипіва, «остаточно питання про запровадження цього календаря було знято лише на конференції греко-католицького єпископату, що відбулася 8 травня 1925 р. у Львові» [13, с. 195]. Проте, як стверджує дослідниця У. Уська, «єпископ Г. Хомишин зволікав з виконанням цього рішення. Нарешті 20 вересня 1925 р. він підписав розпорядження про відновлення у Станіславівській єпархії юліанського календаря» [16, с. 41].

Отже, помітною подією у житті греко-католиків Буковини стала спроба владики Г. Хомишина запровадити григоріанський календар 1916 р. Попри неоднозначність такого кроку і дуже суперечливі оцінки серед громадськості в усій дієцезії, частина позитивних відгуків стосовно перетворення проведеного Г. Хомишином, надійшла й від буковинців.

До підтримки нового стилю схилився парох Храму Успіння Пресвятої Богородиці у Чернівцях о. К. Костецький, але його церковні обов'язки змушували враховувати й протилежну позицію. Одним із буковинських опонентів реформи, впровадженій Г. Хомишином, був відомий політик М. Василько. Що ж до широкого загалу вірян греко-католиків, то й вони розділилися на два табори: одні підтримали, а інші критикували.

Зважаючи на українські реалії сьогодення, коли знову постало питання зміни церковного календаря, вкрай важливо врахувати цей досвід понад сторічної давнини і зважено підійти до вирішення проблеми.

ЛІТЕРАТУРА

1. Діло. – 1916. – 10 марта. – Ч. 67 (8966).
2. Діло. – 1916. – 14 марта. – Ч. 70 (8969).
3. Діло. – 1916. – 22 марта. – Ч. 77 (8976).
4. **Дорошенко Д.** Мої спомини про недавнє-минуле. – Мюнхен: Українське Видавництво, 1969. – 543 с.
5. **Вебер Ю.** Російська окупація Чернівців. – Чернівці: Книги – XXI, 2016. – 136 с.
6. **Вивезене** Росіянами українське духовенство // Нива. – 1916. – Цвітень. – Ч. 4. – С. 262-264.
7. **Єгрешій О.** Єпископ Григорій Хомишин: портрет релігійно-церковного і громадсько-політичного діяча. – Івано-Франківськ: Нова зоря, 2006. – 168 с.
8. **Костецький К.** Хроніка парохії греко-католицької церкви в Чернівцях від її основання аж до року біжучого (1914-1918) // Добржанський О., Старик В. Бажаємо до України! Змагання за українську державність на Буковині у спогадах очевидців (1914-1921 рр.). – Одеса: Маяк, 2008. – С. 58-132.
9. **Мизак Н., Яремчук А.** Два століття служіння Богові і нації: УГКЦ на Буковині. – Харків: ТОВ «Сиция», 2016. – 320 с.
10. **Орлевич І.** Львівський Ставропігійський Інститут (1914-1925) // Україна: культурна спадщина, національна свідомість, державність. – Львів, 2009. – Вип. 18. Західно-Українська Народна Республіка: до 90-річчя утворення. – С. 153-169.
11. **Павлишин О.** З історії впровадження григоріанського календаря в церковне життя українців: календарна реформа єпископа Григорія Хомишина // Україна модерна. – К.: Критика; Львів: Інститут історичних досліджень Львівського національного університету імені Івана Франка, 2002. – Ч. 7. – С. 7-69.
12. **Павлишин О.** Календарні реформи в церковному житті українців під час та після Першої світової війни // *І. Незалежний культурологічний часопис.* – Львів, 2014. – Серпень. – № 75. Перша світова 1914-2014: що далі? – С. 184-199. – Режим доступу: http://www.ji.lviv.ua/n75_texts/Kalendarni_reformy_v_cerkovnomu_zhytti.htm.
13. **Пилипів І.** Діяльність єпископів Станіславської єпархії УГКЦ з організації та розвитку духовної семінарії в 1907-1945 рр. // Сумський історико-архівний журнал. – 2011. – № XII-XIII. – С. 193-199.
14. **Послання** пастирське Григорія Хомишина Єпископа Станіславівського до Духовенства і Вірних своєї Єпархії о післанництві українського народу в католицькій Церкві. – Станіславів: Друком Льва Данькевича, 1916. – 43 с.
15. **Послання** пастирське Григорія Хомишина Єпископа Станіславівського до духовенства і сьвіцької інтелігенції о подвигах за добрі і сьвяті справи. – Станіславів: Друком Льва Данькевича, 1916. – 32 с.
16. **Уська У.** Календарна реформа 1916 р. та український суспільно-політичний рух у Галичині // Вісник Львівської комерційної академії. – Львів: Видавництво Львівської комерційної академії, 2009. – Вип. 7. – С. 35-42.

Микола ІЛЬКІВ

**ГРАВЮРА «BELLUM INTER POLONUM ET TURCAM ANNO
DOMINI MDCXXI» – КЛЮЧОВЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ
ПОЛЯ ХОТИНСЬКОЇ БИТВИ 1621 р.
(попереднє повідомлення)**

Традиційно як джерельну основу для реконструкції перебігу Хотинської битви 2 вересня – 9 жовтня 1621 р. дослідники використовують щоденники, хроніки, листування й інші писемні пам'ятки польського, вірменського, німецького, турецького, українського та молдавського походження. Іконографічний матеріал, натомість, довгий час залишався поза увагою науковців або ж використовувався майже виключно для ілюстрування, що пов'язано з низкою об'єктивних та суб'єктивних факторів. Так, на відміну від Хотинської баталії 1673 р., подіям 1621 р. присвячені одиничні зразки гравюр і полотен. Найінформативнішим із них безсумнівно є гравюра

З М І С Т

ПІДДУБНИЙ Ігор, РОТАР Оксана ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ОБЛАСНИЙ КРАЄЗНАВЧИЙ МУЗЕЙ ТА ЙОГО МІСЦЕ В ІСТОРІЇ МУЗЕЙНОЇ СПРАВИ БУКОВИНИ	5
--	---

ПРИРОДА

СМІРНОВ Назар, СКІЛЬСЬКИЙ Ігор ДО ВИВЧЕННЯ БРАЖНИКОВИХ (SPHINGIDAE) ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	21
НИКИРСА Тетяна ДИНАМІКА ВИЯВЛЕННЯ АДВЕНТИВНИХ ВИДІВ У СКЛАДІ ФЛОРИ ХОТИНСЬКОЇ ВИСОЧИНИ	27
ВОЛУЦА Олена, ЧОРНЕЙ Ілля, ТОКАРЮК Алла, БУДЖАК Василь РАРИТЕТНІ ЕФЕМЕРОЇДНІ ГЕОФІТИ У ПРУТ-ДНІСТЕРСЬКОМУ МЕЖИРІЧЧІ (В МЕЖАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОЇ ОБЛАСТІ)	31
СКІЛЬСЬКИЙ Ігор, ГОДОВАНЕЦЬ Богдан, БУЧКО Володимир, КЛІТІН Олександр, МЕЛЕЩУК Людмила ПТАХИ ДРАНИЦЬКОГО ОРНІТОЛОГІЧНОГО ЗАКАЗНИКА (ЧЕРНІВЕЦЬКА ОБЛАСТЬ)	44

ІСТОРІЯ

ФЕДОРУК Андрій ВІЙСЬКОВЕ СПОРЯДЖЕННЯ, ЕКІПАЖІ ТА БОЙОВЕ ЗАСТОСУВАННЯ СЛОНІВ ПІД ХОТИНОМ У 1621 р.	55
ПІДДУБНИЙ Ігор, ПУЙКЕ Джина РУМУНСЬКА ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА ТА ЇЇ ВІРНІ В УМОВАХ ЗМІН 20-х РОКІВ ХХ СТОЛІТТЯ	66
РУСНАК Олександр КАЛЕНДАРНА РЕФОРМА ЄПИСКОПА Г. ХОМИШИНА НА БУКОВИНІ	74
ІЛЬКІВ Микола ГРАВЮРА «BELLUM INTER POLONUM ET TURCAM ANNO DOMINI MDCXXI» – КЛЮЧОВЕ ДЖЕРЕЛО ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ПОЛЯ ХОТИНСЬКОЇ БИТВИ 1621 р. (попереднє повідомлення)	78
ПЕЛЕХ Оксана ХРОНІКА ЖИТТЯ КРАЮ НА СТОРІНКАХ ГАЗЕТИ «БУКОВИНА» (1885-1918)	86
ГЛІБІЩУК Микола АЛОІС ЛЕБУТОН ТА НІМЕЦЬКА ГРОМАДА БУКОВИНИ У ПЕРШІ ПІСЛЯВОЄННІ РОКИ	102
МІНАЄВА Тетяна, МІНАЄВ Андрій ДІЯЛЬНІСТЬ СТЕПАНА СМАЛЬ-СТОЦЬКОГО В ТАБОРІ ДЛЯ ПОЛОНЕНИХ УКРАЇНЦІВ ФРАЙШТАДТ (АВСТРО-УГОРЩИНА) В РОКИ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ	110

ПІДДУБНИЙ Ігор

- ПОСТАТЬ ВІЛЬГЕЛЬМА ГАБСБУРГА НА СТОРІНКАХ ЩОДЕННИКА
МИРОНА КОРДУБИ 114

АРХЕОЛОГІЯ**КАЛІНІЧЕНКО Віталій, ПИВОВАРОВ Сергій**

- ДО ПРОБЛЕМИ ХРОНОЛОГІЇ РІДКІВЕЦЬКОГО АРХЕОЛОГІЧНОГО КОМПЛЕКСУ
У ВЕРХНЬОМУ ПОПРУТТІ 121

ІЛЬКІВ Микола, ШЕВЧУК Борис

- КРЕМ'ЯНІ ВІСТРЯ З МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ МОШАНЕЦЬ (ДЖІЯ І) НА
ПРАВОБЕРЕЖЖІ СЕРЕДНЬОГО ДНІСТРА 131

РОТАР Оксана, ІЛЬКІВ Микола

- ДОДАТКОВІ МАТЕРІАЛИ ДО АРХЕОЛОГІЧНОЇ КАРТИ м. ЧЕРНІВЦІ
З ФОНДІВ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ 138

ІЛЬКІВ Микола

- МЕТАЛЕВА ГЕРАЛЬДИЧНА НАКЛАДКА В ЕКСПОЗИЦІЇ
ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ:
ІДЕНТИФІКАЦІЯ ДАВНЬОЇ ЗНАХІДКИ 143

НАРОДОЗНАВСТВО**УНГУРЯН Марія**

- НАРОДНІ ІГРАШКИ ТА ІГРИ БУКОВИНСЬКИХ ДІТЕЙ ПЕРШОЇ ПОЛОВИНИ ХХ ст. 149

МИКИТЮК Оксана, НИКИРСА Тетяна, МИХАЙЛИШИНА Галина

- ДО ПИТАННЯ ДОСТУПНОСТІ КУЛЬТУРНОЇ СПАДЩИНИ ГЕОРГІЯ ГАРАСА 154

ЛІТЕРАТУРА ТА МИСТЕЦТВО**ВОЗНЮК Володимир**

- РОДИНА У ЩОДЕННИКОВИХ НОТАТКАХ ПИСЬМЕННИЦІ
ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 1883-1891 РОКІВ 163

ІЛЬКІВ Марія

- ІКОНА «ВИГНАННЯ АДАМА І ЄВИ З РАЮ. СТРАШНИЙ СУД» З УСТЬ-ПУТИЛИ
НА БУКОВИНІ 176

МИКОСЯНЧИК Юлія

- ЗАПОВІТ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 189

ДАНИЛЕВИЧ Алла

- ПОДІЇ ПЕРШОЇ СВІТОВОЇ ВІЙНИ В ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ 193

КОЛОДІЙ Леся

- ЮРІЙ ФЕДЬКОВИЧ – БОЙОВИЙ ОФІЦЕР АВСТРІЙСЬКОГО ВІЙСЬКА.
ЛІТЕРАТУРНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЬОГО ПЕРІОДУ 200

МУЗЕЙНА СПРАВА

НИКИРСА Тетяна

МАЙСТЕРНЯ ПРИРОДИ 217

БОДНАРЮК Микола

ОПРИШЕНСЬКИЙ МУЗЕЙ АРХЕОЛОГІЇ ТА ЕТНОГРАФІЇ
ІМЕНІ МАКСИМІЛІАНА ГАКМАНА – ХРАМ ЛЮДСЬКОЇ ПАМ'ЯТІ 221

ПЕРСОНАЛІЇ

КОРЖИК Віталій

ВИЗНАЧНИЙ КРАЄЗНАВЕЦЬ БУКОВИНИ ЕДУАРД ФІШЕР
(EDUARD FISCHER) 227

П'ЯТНИЧУК Тарас

ДІЯЛЬНІСТЬ ДМИТРА ДОРОШЕНКА НА БУКОВИНІ В 1917 р. 243

РОТАР Оксана

ДОСЛІДЖЕННЯ АРХЕОЛОГІЧНИХ ПАМ'ЯТОК БУКОВИНИ
В. М. ВОЙНАРОВСЬКИМ У ПЕРІОД РОБОТИ В ЧЕРНІВЕЦЬКОМУ ОБЛАСНОМУ
КРАЄЗНАВЧОМУ МУЗЕЇ 253

ПИВОВАРОВ Сергій

ЮВІЛЕЙ АРХЕОЛОГА І ПАТРІОТА (ДО 70-РІЧЧЯ
ЛЮБОМИРА ПАВЛОВИЧА МИХАЙЛИНИ) 258

ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ДО 95-х РОКОВИН ХУДОЖНИКА ЄВГЕНА МАКСИМОВИЧА 264

ПОНЮК Наталя

ЯРОСЛАВ ПАЛАДІЙ. З ЛЮБОВ'Ю ДО УКРАЇНИ 267

УНГУРЯН Марія

МИКОЛА ДЖУРЯК – БОРЕЦЬ, ДОСЛІДНИК, МЕЦЕНАТ 272

АНДРОНИЧУК Валентина

МАЛОВІДОМА МИСТЕЦЬКА СПАДЩИНА АВГУСТИ КОХАНОВСЬКОЇ
У ФОНДАХ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО ОБЛАСНОГО КРАЄЗНАВЧОГО МУЗЕЮ 282

РОТАР Оксана, ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ПЕРІОД У ДІЯЛЬНОСТІ ОСИПА МАКОВЕЯ –
НАТХНЕННИКА НАЦІОНАЛЬНОГО ВІДРОДЖЕННЯ БУКОВИНИ 290

КОРОТКІ ПОВІДОМЛЕННЯ

СМІРНОВ Назар

САТИР ЗАЛІЗНИЙ, *HIPPARCHIA STATILINUS* (LEPIDOPTERA: NYMPHALIDAE),
У ЧЕРНІВЕЦЬКІЙ ОБЛАСТІ 295

КОРЖИК Віталій

ДО ПИТАННЯ МУЗЕЄФІКАЦІЇ БУКОВИНИ 297

ПАРАНЮК Яніна

ПАМ'ЯТНІ НАПИСИ У ВИДАННЯХ «КОБЗАРЯ» Т. Г. ШЕВЧЕНКА В МІЖВОЄННИЙ ПЕРІОД	299
--	-----

ТАРНОВЕЦЬКИЙ Валентин

МОНЕТА, ПРИСВЯЧЕНА ВЕЛИКОМУ ПОДВИГУ ВЕЛИКОЇ ЛЮДИНИ	301
--	-----

ХРОНІКА**БЕЗУШКО Георгій**

МАКСИМІЛІАН ГАКМАН: ВТРАЧЕНЕ КОРИННЯ В ЧАСІ	303
---	-----

ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ВЕЛЕТУ ДУХА І СЕРЦЯ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ...	305
--	-----

ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ПАМ'ЯТІ БОРИСА ТИМОЩУКА ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ...	306
--	-----

ІЛЬКІВ Марія

«БУКОВИНСЬКИЙ РЕМБРАНДТ»	308
--------------------------------	-----

ДРАГОМИРЕЦЬКА Оксана

ІВАН БАЖАНСЬКИЙ: ПОРТРЕТ НА ТЛІ ЕПОХИ	309
---	-----

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРІВ	312
-----------------------------	-----

Наукове видання

**Музейний щорічник
Чернівецького обласного краєзнавчого музею**

Випуск 6-8 (2021-2023)

Редактор І. В. Скільський
Технічний редактор І. В. Скільський
Дизайн обкладинки А. В. Федорука, О. П. Колеснікової
Підготовка до друку В. М. Дворського

Підписано до друку 01.05.2023. Формат 70×100/16.
Папір офсетний. Гарнітура Arial Narrow. Друк офсетний.
Ум. друк. арк. 25,80. Тираж 100 прим. Зам. 230572.

Видавець ТОВ «Друк Арт»
58018 Чернівці, вул. Маловокзальна, 2Д, т. 585-432
Ліцензія про державну реєстрацію ДК № 2741 від 15.01.2007 р.
Виготовлювач ФОП Варвус В. В.

